

Verslag Verdiepings sessie Woonwensen

gehouden op 11 december 2018 op het Verenigingsbureau van KBO-PCOB in Utrecht

Inleiding

Wonen staat hoog op de agenda van KBO-PCOB. Dat is niet zomaar. Het onderwerp houdt veel senioren bezig. Wonen ze wel helemaal naar wens? Of willen of moeten ze verhuizen? Welke eisen en wensen hebben ze? Zijn die gemakkelijk te realiseren of lopen ze tegen drempels op?

Recent heeft KBO-PCOB een flitsonderzoek over dit thema uitgevoerd. Om nog meer ervaringsverhalen, wensen, tips en adviezen te verzamelen, nodigt KBO-PCOB acht leden uit voor een verdiepingssessie op het Verenigingsbureau in Utrecht.

Omwille van de privacy zijn namen en woonplaatsen verwijderd.

Korte schets huidige woonsituatie

Deelneemster 1: woont met haar man in het buitengebied in een 'totaal niet seniorproof' huis, omgeven door een grote tuin met boomgaard en kikkerpoel. Het dichtstbijzijnde dorp ligt tien kilometer verderop. 'We genieten van elke dag', zegt ze, 'maar we kijken wel voorzichtig om ons heen. Zodra ons huis meer last dan lust wordt willen we kleiner gaan wonen in de bebouwde kom.'

Deelnemer 2 en zijn echtgenote wonen in een houten Finse bungalow met grote tuin. Het onderhoud lukt nu nog goed, maar het stel denkt wel na over de toekomst. Zij wil stiekem graag terug Noord-Nederland, hij heeft daar ook wel oren naar. Ze hebben de woningmarkt uitgebreid verkend en al diverse nieuwbouwprojecten bekeken.

Deelneemster 3 en haar echtgenoot wonen met hun twee jongvolwassen zoons met plezier in een grote hoekwoning. De zoons zoeken wel al langer naar zelfstandige woonruimte, maar dat valt in de dure Randstad niet mee. Het huis zou voor haar te groot zijn, mocht ze ze alleen komen te staan. 'Ik zou me er ook niet veilig genoeg voelen.'

Deelnemer 4 bewoont met zijn vrouw een zelfgebouwd huis. In de semi-aangebouwde bungalow woonden zijn inmiddels overleden schoonouders, voor wie deelnemer 4 en zijn vrouw een tijd mantelzorger waren. De twee hechten uiteraard emotionele waarde aan het huis, dat met eigen handen is gebouwd. Toch kijken ze uit naar een kleinere, gemakkelijk aan te passen woning met tuin. Er is nog niets op hun pad gekomen.

Deelnemer 5 en zijn vrouw kunnen, zeker met 'een beugeltje hier en daar' nog een hele tijd in hun veertig jaar oude huis blijven wonen. Toch denken ze al sinds zijn pensionering na over de woontoeekomst en zijn ze volop op zoek. Een appartement is wellicht nog wel te vinden, hebben ze ontdekt. Maar hij wil graag een buitenruimte. 'Je moet echt op tijd beginnen met zoeken, want het duurt heel lang om iets te vinden.' In zijn gemeente probeert hij al geruime tijd een project voor groepswonen van de grond te krijgen. Ongeveer zestig mensen toonden belangstelling voor zo'n 'Knarrenhof.' 'Punt is: er is geen grond te vinden.'

Deelnemer 6 woont met zijn echtgenote in een woning uit 1890 staat op een prachtige plek. 'Het huis is groot en omslachtig en we moeten de helling op en af', vertelt hij. 'Een jaar of wat geleden hebben we daarom wel een beetje rondgekeken, maar eigenlijk wonen we hier

zo graag. We hebben een paar kleine aanpassingen gedaan, zoals een inloepdouche. En zo lang we beiden nog vitaal en gezond zijn...'

Deelnemster 7 woont in het centrum van een grote stad. Ze huurt een redelijk grote hofjeswoning met een trap. Dat gaat goed, wel heeft ze na een knieoperatie her en der grepen aangebracht. Het valt haar op dat in haar stad wel wordt gebouwd voor jongeren maar amper voor ouderen.

Deelnemer 8 en zijn vrouw hebben een hoekwoning met een grote tuin. Ze willen er niet weg. 'Het huis is gemakkelijk aan te passen, zegt hij. Als we alles gelijkvloers hebben kunnen we hier blijven. Vlaktbij is een zorgcentrum, als het nodig wordt kunnen we daar hopelijk gebruikmaken van gemeenschappelijke faciliteiten.'

Ook de toekomst komt uitgebreid aan bod in deze verdiepingssessie. Wat is de **droomwens** van deze leden als het over wonen gaat?

Voor Deelnemer 2 en zijn vrouw is dat een kangoeroewoning. Dat lijkt ze ideaal, een huis waar ook plek is voor hun kinderen en kleinkinderen. Die wonen in de Randstad en zouden hun ouders graag dichterbij hebben. Eventuele zorg later zou dan gemakkelijker zijn. Voorlopig blijft het vanwege praktische bezwaren bij dromen. Ze hebben intussen allerlei nieuwbouwprojecten bekeken. Financiën zijn daarbij een sta-in-de-weg gebleken. Zo zijn in de vrije sector de huren hoog en daarbovenop komen dan nog de servicekosten. En hun levensstijl moeten aanpassen, daarin hebben Han en zijn echtgenote geen trek. 'We zoeken verder naar creatieve oplossingen.'

Bij Deelnemster 3 thuis hebben ze weleens losjes gedagdroomd over de koop van een groot huis. Voor de twee zoons is het immers heel moeilijk om betaalbare woonruimte te vinden. Met voor ieder een eigen opgang en ruimtes zou zo'n huis 'living apart together' mogelijk maken. Zou ze de loterij winnen, dan zou ze met haar broers en zussen een zorgboerderij beginnen in hun voormalige familieboerderij. Die staat al jaren leeg.

Behapbaar wonen. Zo vat Deelnemer 4 zijn woondroom samen. Hij ziet een bungalow voor zich met klein tuintje en dat in een soort hofje, zoals je dat vroeger zag. 'Iedereen woont zelfstandig maar wel bij elkaar.' Hij is enthousiast over een woonzorgcomplex in een nabije gemeente. 'Dat omvat een mix van allerlei woonvormen met aanpalende faciliteiten. Mensen wonen er zelfstandig en kunnen zorg inkopen als dat nodig is. Ideaal.'

Deelnemer 8 ziet een seniorenwoning voor zich, dichtbij gemeenschappelijke voorzieningen waar mensen elkaar treffen. Het huis moet niet te groot zijn en betaalbaar én dichtbij uitvalswegen en bij bossen staan. Over die gemeenschappelijke voorzieningen zegt hij: 'Het bejaardentehuis zoals we dat kenden is verdwenen. Ik vraag me af: heeft dat niet de eenzaamheid onder senioren in de hand gewerkt?'

Deelnemster 7 droomt van een eigen, gelijkvloers appartement, wel met gezamenlijkheid. Ze wil niet weg uit haar stad. Daar ligt haar hart. Verhuizen is echter nog geen optie. Een geschikte, betaalbare plek is niet zomaar voorhanden. Bovendien zorgt ze voor haar buurvrouw. 'Ik kook iedere dag voor haar, we eten samen. Zonder mij zou ze niet zelfstandig kunnen wonen.'

Een bungalowtje in de bebouwde kom. De kerk, bibliotheek en openbaar vervoer op 'rollatorafstand', net als een woonzorgcentrum. Dat is het ideale woonplaatje waarvan Deelnemster 1 en haar man dromen. 'Dat woonzorgcentrum zou fijn zijn vanwege de

maaltijden en de contacten.’ Het echtpaar heeft al een dorp vlakbij hun huidige plek in het vizier.

Deelnemer 5 heeft zijn droomproject voor gezamenlijk wonen niet opgegeven. Sterker nog, hij zit er bovenop. En is hoopvol: ‘Een paar weken geleden meldde de wethouder bij een PCOB-bijeenkomst dat een plek is toegewezen om te bouwen voor senioren. Het gaat om de locatie van de voormalige mulo. Ik zie een groot centrum voor me met huur- en een paar koopwoningen plus allerlei gemeenschappelijke voorzieningen. Het kan nu echt iets kunnen worden!’

Deelnemer 6 ziet het helemaal voor zich: een mooi appartement van minimaal 100 m², liefst op de begane grond zodat hij en zijn vrouw gemakkelijk naar buiten kunnen. Op het zuiden graag, met veel zon. En een stukje tuin ook graag. ‘Huur of koop, dat mag allebei, als we maar niet op luxe zoals boeken hoeven in te leveren.’

Stellingen en reacties

- **‘Oude bomen moet je niet verplaatsen’** - senioren vinden gedwongen verhuizing zelden fijn. Als je er zélf voor kiest is het een ander verhaal. Toch blijken mensen (vooral alleenwonenden) die geen trek hadden in verhuizen vaak op te bloeien in een woonzorgcomplex: ‘Dit had ik veel eerder moeten doen.’ In het verlengde hiervan is het advies: houd je sociaal convooi op orde. Zorg dat je een aantal mensen om je heen hebt wie bij je altijd terecht kunt. Als je verhuist is het belangrijk dat je zo’n netwerk opnieuw opbouwt.
- **‘Kinderen moet je niet met zorg belasten.’** Daarover zijn de meningen verdeeld. Woon je dichtbij de kinderen of niet, is de zorg praktisch gezien goed te realiseren? De een zou zich bezwaard voelen, een ander ziet juist ook kansen. Het hoeft niet alleen een kwestie van vragen te zijn, als (groot)ouder heb je vaak ook iets te bieden. Denk aan de opvang van de kleinkinderen.
- **‘Alles goed en wel met domotica, maar deze kan nooit de menselijke zorg vervangen.’** Helemaal waar, vindt iedereen. Technische hulpmiddelen en snufjes zijn wel een nuttig hulpmiddel. Ten behoeve van monitoring en toezicht, bijvoorbeeld. Zo zijn er apps die het gebruik van elektrische apparaten in huis volgen. Bij Deelnemster 1 thuis floept dankzij bewegingsmelders langs de plinten automatisch de verlichting aan. ‘Handig als je ’s nachts naar het toilet moet.’ Anderen noemen slimme matrassen die sensorische gegevens doorgeven aan verzorgers, of een robot die fysiotherapie-oefeningen demonstreert. Door dit soort toepassingen kunnen ouderen niet alleen langer thuis wonen, er is ook meer tijd voor persoonlijke zorg en aandacht. Contact met een arts via een beeldscherm? Deelnemster 3 heeft er geen moeite mee. ‘Dan hoef je de deur niet uit. Prima toch?’
Toch worden ook twee bezwaren genoemd. Meer dan 400.000 senioren hebben (nog) geen internet, laat staan dat ze ermee kunnen omgaan. Ook het online delen van medische gegevens tussen zorgverlener en patiënt stuit bij sommigen op angst: wie leest en luistert er mee?

- **‘De lokale overheid kan het verschil maken.’** Dat de gemeente een belangrijke rol speelt bij het realiseren van de woonwensen van senioren, daarover is iedereen het eens. In de praktijk blijken bestemmingsplannen, een gebrek aan ruimte maar ook weinig oog voor ouderen echter belemmerend te werken. Deelnemer 8 vertelt dat zijn gemeente onlangs wél de woonwensen van jongeren geïnventariseerd, maar bleven ouderen buiten het onderzoek. Creatieve oplossingen zijn er volop, maar om die te realiseren moeten barrières op het gebied van bestemmingsplannen en wet- en regelgeving worden weggenomen. Banken en woningcorporaties zouden ook een bijdrage kunnen leveren bij bijvoorbeeld herbestemming van grond, maar zij laten het liggen.

KBO-PCOB blijft politiek Den Haag natuurlijk bij de les houden. Zo zit directeur Manon Vanderkaa tijdens de verdiepingssessie bij de minister en staatssecretaris, met de uitkomsten van het flitsonderzoek in haar tas. Maar omdat niet alles landelijk kan worden geregeld, moeten ook de afdelingen flink aan de bak.

Deze opmerkingen maakten de deelnemers ook nog tijdens de sessie:

- Senioren willen wel verkassen, maar alleen als hun woonlasten niet stijgen.
- Senioren zijn allesbehalve over één kam te scheren. Er is een enorme diversiteit aan wensen en eisen. Zo wil de een absoluut dichtbij voorzieningen zoals de kerk en winkels blijven wonen en vindt de ander het geen probleem om daarvoor de auto te pakken.
- Oriënteer je al vroeg op de mogelijkheden; het duurt doorgaans geruime tijd voor je de ideale woning hebt gevonden.
- Voor groepswonen is veel animo. Ook hier geldt: begin heel vroeg met verkenning van de mogelijkheden, want tussen idee en realisatie kunnen wel tien jaar zitten. En vaak zijn groepswoningen alleen beschikbaar voor relatief jonge senioren.
- Gemeenten en projectontwikkelaars kijken vaak vooral naar geld, zeker als grond schaars is. Die moet zo veel mogelijk opbrengen.
- Ook jongeren hebben het niet gemakkelijk op de woningmarkt. Het aanbod betaalbare huur- en koopwoningen is gering. Vooral in de Randstad wordt een eigen woning voor starters in toenemende mate onhaalbaar.
- In kleine, weinig levensvatbare dorpen staan huizen die geschikt zijn voor alle generaties, dus ook voor starters. Het zou goed zijn om doorstroming te bevorderen en jong en oud meer door elkaar te husselen.